W. X. JANSEN

PHIL. ET MED. DOCT.

DE PELAGRA,

MORBO IN MEDIOLANENSI DUCATU ENDEMIO.

LUGDUNI BATAVORUM,

APUD ABRAHAMUM ET JANUM HONKOOP,

MDCCLXXXVIII.

INTRODUCTIO.

Diverſus in diverſis climatibus apparet homo (*a*); variis victitat alimentis, vario ſeſe ornat veſtitu; varium inhalat aërem, ſolum calcat varium, labori vario, variis quoque ſeſe ſubmittit moribus. Quid mirum itaque, ſi morbi in diverſis terræ plagis, quoque varient, ut experientia ab omni ævo ſatis docuit, (*b*) ac in dies de novo confirmat. Sic

(*a*) Sunt autem in Europa gentes tum magnitudine, tum forma, tum magnanimitate inter ſe differentes, inquit Hippocrates *in lib. de aëre, locis, & aquis Edit. Foeſ. Genev*. 1657. *pag*. 294.

(*b*) Hinc jam olim voluit Hippocraticus Auctor, ut Medicus regionum ſingularium ſitum & Naturam cognoſcat in *lib. de Diæta lib*. 2. *Foeſ. pag*. 353. Quod pulchrius &c

Sic Trichoma Poſonos vexat, ſtruma deturpat Alpicolas, Elephantiaſis & Lepra Africanos (c), ſarcocele in Regnis Galám & Barrah frequens eſt (d), Helvetii præ cæteris Herniis laborant. Et ſi rem diligentius examinemus, nulla forte regio erit, quæ non in unum alterumve morbum peculiariter inclinet.

Verum inter omnes endemios morbos nulli forſan ſunt, pauci certe, qui tantam attentionem merentur,

& prolixius explicat Divus Senex in *lib. de aëre, Loc. & aq. ibid. pag.* 280. Idem Celſus monet in *Præfatione lib.* 1mi.

(c) Eſt Elephas morbus, qui propter flumina Nili
Gignitur Æpypto in media, neque prœterea usquam;

inquit Lucret. *lib. 6. de Rer. Nat.* Quæ tamen Poëtæ verba cum grano ſalis accipienda ſunt, cum aliæ quoque regiones ab hoc liberæ non ſemper manſerint. Nullus tamen dubito eum Africanis annumerare, cum quocunque etiam loco repertus fuerit, illuc ex Africa veniſſe videatur. Quod hic per tranſennam.

(d) Schotte in *Philoſophical Transactions vol.* 73 *part.* 1. & quæ Cl. Blumenbach ex Barbot adduxit in recenſione hujus partis in ſua *Bibl. Med.* T. 2. pag. 642. & ſeq. Ubi etiam iconem hujus morbi inſpicere licet.

tur, quam ille, cui vulgo Pelagræ nomen eſt, quique Mediolanenſibus ruſticis triſtiſſimam ſtragem minitatur.

Quem morbum, cum novus videatur, ac adeo incognitus noſtris in regionibus, ut eruditiſſimi Medici nomen Pelagræ vix cognoſcant, hic breviter deſcribendum mihi ſumpſi, ut fortaſſis, ſi plurimi in arte eruditi rem ſpeculentur, immedicabili hucuſque morbo tandem Medicina reperiatur.

Nolim autem, quis deſcriptionem Pelagræ numeris omnibus abſolutam a me poſtulet. Incognita morbi indoles, ac temporis, quod in hoc Ducatu conſumere mihi licuit, brevitas id prorſus vetant. Nec tamen ingratum fore arbitror, ea, quæ aut ipſe vidi, aut ex ore Clariſſimorum virorum Frank, Moſcati, Stranchi aliorumque percepi, paucis enarrare.

Ut autem rem cordine aggrediar, in ſeptem Capita tractationem dividendam credidi. In pri-

mo *de morbi hujus nomine, definitione, antiquitate agam:* *in* altero *morbi deſcriptionem exhibebo:* *in* tertio *de Diviſione ejus: in* quarto *de Cauſis: in* quinto *de Complicatione cum aliis morbis*: *in* ſexto *de Prognoſi dicam: in* ſeptimo *demum, quæ de curatione dicenda ſunt, abſolvam.*

Styli ſimplicitatem nullo elegantiæ fuco commendatam L. B. exuſet, velim.

W. X.

W. X. JANSEN

PHIL. ET MED. DOCT.

DE PELAGRA,

MORBO IN MEDIOLANENSI DUCATU ENDEMIO.

CAPUT I.

De Pelagræ Nomine, Definitione, Antiquitate ac Pelagroſorum Noſocomio.

Nomen Pelagræ græcæ videtur originis (*a*), ita tamen hac in regione notum, ut vix ſit, qui audito nomine, morbum non cognoſcat. Sunt etiam, qui eum *mal del ſole* appellant.

Optime eum definiri arbitror: quod ſit morbus endemius, verno tempore macula roſea in dorſo manus plerumque ſe primo manifeſtans, hyeme diſparente, ſed quæ ſequenti anno haud raro gravioribus ſtipata ſymptomatibus recurrit, tan-

(*a*) Auctor vocis, ejus origo, ac Etymologia æque incerta videntur. An à πέλας, ut ἐρυσίπελας?

tandem melancholia, mania ſpasmisque comitata mortem vix non ſemper inferens.

Ad quam morborum claſſem in recentiorum Noſologiæ ſyſtematibus reponi noſter morbus debeat, non ſcrupuloſe disquiro, utrum Lepræ Mediolanenſis nomine eum ſalutare, an potius inter Ephelides, an inter Melancholias recipere velint, indifferens.

De Antiquitate hujus morbi inter Medicos Mediolanenſes non parum diſputatur. Novum alii, alii jam multis ab hinc ſeculis cognitam fuiſſe Pelagram volunt: eadem fere lis eſt, quæ de morbo venereo. Si ſcripta veterum pervolvamus, nihil, quantum novi, de eo adnotatum reperimus. Quin & noſtro tempore vix deſcriptus eſt, & Auctores, qui de eo typis aliquid mandarunt, tum incompletas deſcriptiones prodidere, tum in noſtra Patria adeo rari ſunt, ut nec in Catalogis, nec in bibliothecis habeantur. Sunt autem, ut mihi relatum fuit, ſequentes: Gio. Marc. d'Oleggio (*a**), Gherrini, P. Mo-

(*a**) *Tr. Teor. Prat. delle malattie dell inſolato di prima vera volgarimente dette della Pellagra.* Vaneſe 1784.

Moſcati, qui autem plura de novitate, quam de morbi indole refert, & Frapolli (*b*), qui primus.

(*b*) Priores tres Tractatus videre mihi non licuit, & fruſtra eos in Bibliopoliis Mediolani quæſivi: ſolum Frapolli libellum ex auctione librorum viri Cl. J. N. Cranz poſſideo, qui ſub titulo *Phyſici Franciſci Frapolli Mediolanenſis Noſocomii majoris Medici Animadverſiones in morbum vulgo Pelagram*, Mediol. 1771. in 8vo ſat mancam Pelagræ deſcriptionem 37 paginis comprehendit. Præterea nuperrime amiciſſimus mihi Doct. C. G. van den Heuvell brevem hujus morbi deſcriptionem, à Doct. Hollenhagen Medico Mittavienſi meo itineris ſocio ſibi communicatam dedit in novo ſuo ſyſtemate Noſologico, cui Titulus: *Tentamen Noſologicum ſiſtens morborum à vitio vis vitalis diviſionem & diſpoſitionem practicam à maxime fundamentali morborum parte, quantum per abditam multorum Naturam licuit, deſumtam, pro gradu Doctoratus defenſum L. B.* 1787 *pag.* 415, Ubi hunc morbum, dubitanter tamen, inter eos collocavit, qui ab actione vis vitalis morboſa anomala ortum habent. His tamen, ni fallor, addenda videtur Cl. Thieri deſcriptio morbi cujusdam, qui in Hiſpania Aſturiæ incolas infeſtat, ab illis *Mal de la Roſa* appellatus, facta enim accuratiſſima comparatione morbum hunc *mal de la roſa* dictum, aut ejusdem plane Naturæ, aut Pelagræ valde ſimilem eſſe affectionem, mox apparet. Aliqua tamen differentia adhuc intercedit. Sic Aſturienſis morbus cutim magis defœdare videtur, quam Pelagra. Tremor ille capitis ac trunci ſuperioris, quem ægros impedire ſcribit Cl. Thieri, quominus recti ſtare valeant, quantum novi, in Pelagra non obſervatur, aut

mus, ut inquit, (*c*) de eo peculiariter ſcripſit. Nec tamen deſunt eis, qui pro antiquitate dimicant, argumenta, quibus eam quodammodo probare annituntur. Inter Ordinationes, quæ a capitulo Noſocomii majoris Mediolanenſis editæ ſunt, habetur una Anni 1578, quæ ſic habet: *che quelli, che ſeranno infermi di Pellarella, Croſte, Gomme, e piaghe ſiano accettati, avendo pero il mandato ſotto ſcritto.* Vocabulum Pellarella Pelagram interpretantur. Quod dubium etiam proponit Frapolli, dum inquit: *Declarent nunc eruditi, an terminus ille pellarella pelagram hanc noſtram deſignet, nec ne: ſi affirmative ſentiant, non adeo recens erit morbi epocha &c.* (*d*) Ad me quod attinet, potius hic Pilarellam (*e*) quam Pe-

aut ſaltem rarius. Nec oris ardor, ac labiorum ulcuſcula Pelagroſos moleſtant. Deſcriptionem autem hujus morbi dedit Cl. Thieri in ſcripto periodico Pariſienſi, cui titulus *Recueil Periodique d'Obſervations de Medicine, de Chirurgie, & de la Pharmacie à Paris chez J. Barbon T. 2. pag.* 337, qui 2us tomus jam prodiit 1755.

(*c*) Lib. cit. pag. 10.

(*d*) Lib. cit. pag. 11.

(*e*) In Lue venerea, quando non ſolum superciliorum, ſed

Pelagram intelligendam crederem. Mirum ſane foret Medicos veteres, qui in deſcribendis cutaneis morbis tantam collocarunt diligentiam, de hoc penitus tacuiſſe, cum inter eos non deficiant Itali. Fruſtra de eo aliquid quæres apud Mercurialem, fruſtra apud Falloppium, fruſtra apud alios priorum ſeculorum Auctores, ne dicam apud Græcos aut Arabes. Neque ſub alio nomine noſtri morbi decurſum unquam à veteribus deſcriptum legi, quod factum fuiſſe credit cl. Frapolli (*f*). Sunt certe morbi cutanei ab antiquiſſimis Auctoribus jam deſcripti, qui aliquam cum noſtro morbo ſimilitudinem habent, ſi maculas cutisque aſperitatem ſolas ſpectas; verum ſi reliqua horrenda ſymptomata ſimul conferas, toto cœlo differunt. Pro novitate dimicat cl. Moſcati, qui certo mihi affirmavit, ſe ultra 30 aut 40 annos nulla infallibilia morbi hujus veſtigia un-

ſed & barbæ & capitis partes pilis denudantur, Peladam ſive Pilarellam vulgus vocat. *Haſenreſſer in Noſodochio cutis pag.* 68.

(*f*) Lib. cit. pag. 12.

quam reperiiſſe. Contra cl. Stranchi longe antiquiorem eſſe morbum confirmat, cum ſæpe ex ore pelagroſorum ipſe perceperit, parentes ac avos eorum jam ante 60 annos morbo hoc laboraſſe aut periiſſe. Frapolli ex eo capite pro antiquitate dimicat, quoniam ſemper exſtitit cauſa eadem, ſubjecta eadem, cur ni iidem effectus? Cum autem multa ſint, quæ cauſam, quam Auctor hic pro certa ac indubitata venditat, admitti penitus prohibent, corruit quoque hæc argumentatio. Quidquid ſit, id certum eſt, ante multos annos non tanta copia exſtitiſſe pelagroſos, ac indies multiplicari, ita quidem, ut ſi cœpto furore malum pergat, tandem depopulationis metus ſit. Nam in plagis, ubi vehementiſſime ſævit, inter centum incolas quinque pelagroſos reperiri, cl. Stranchi calculavit. Hinc quoque Imperator ægrorum ſaluti quam maxime proſpiciens in oppido quodam Lignanum (Legnano (*g*) Itali ſcribunt) dicto Noſocomium pro ſo-

(*g*) Eſt hoc oppidum 15 circiter milliaribus Italicis ab urbe Mediolano diſſitum verſus Lacum majorem ad Olonam Amnem, non confundendum cum alio in ditione Veneta ad

lis Pelagroſis conſtrui voluit, quod quadraginta ſemper ægros continet, cui Medicus præeſt cl. Stranchi, cui pro præſtita nobis humanitate publicas hic grates refero. Verum ne & aliis Medicis occaſio deſit morbum examinandi, in omnibus noſocomiis tam Mediolani, quam Paviæ Pelagroſos decem ad minimum admitti voluit Imperator. Atque ut in examinando hoc morbo Medicorum fervor magis incitaretur, præmia quoque promiſſa ſunt iis, qui aptam Pelagræ Medicinam invenient.

Ad accuratiorem morbi deſcriptionem nunc progredior.

CAPUT II.

Pelagræ ejusque Symptomatum Deſcriptio.

Ineunte vere, menſe nempe Aprili aut Martio (ipſo etiam Februario in illis, qui prima vice malum patiuntur), ubi ad colendos campos ruſticum tem-

ad Atagem fluvium, cui idem nomen tribuunt Itali. Ad Noſocomium ipſum quod attinet, nihil habet peculiare ampla deſcriptione dignum.

tempus invitat, ſubito ſæpe accidit, ut in manuum dorſo rubor ſplendens ſeſe manifeſtet, eryſipelas aut roſam mentiens, absque multo pruritu, (*a**) absque magno dolore (*a*), absque omni moleſto ſymptomate. Viri æque ac mulieres, pueri puellæque morbo huic ſubjecti ſunt. Plerumque hæc macula manum utramque afficit illæſo toto reliquo corpore; neque tamen hoc perpetuum eſt: haud raro etiam tibias occupat; aliquando collum, quin aliquando ipſam faciem, licet rariſſime: apud mulieres nonnunquam ſupra ubera viſa fuit, quousque veſtibus non teguntur. Partes autem Corporis aëri non expoſitæ, immunes ab hoc vitio exſiſtunt. Nec unquam pedis planta, aut manus palma afficitur (*b*). Rubra autem hæc macula cutim paululum elevat, parvula varii colo-

(*a**) Efflorefcentiæ latæ non admodum pruriginoſæ: Hipp. *aph. 9. ſect. 6.*

(*a*) Hoc iterum Pelagra differt à morbo Aſturienſi, ubi dolorem magnum percipi, ſcribit cl. Thieri.

(*b*) In Aſturia autem abdomen, pectus, aliæque partes non liberæ manent à *mal de la Roſa*. Verum ſi alias, quam metacarpum aut metatarſum partes corripiat, tunc non eo nomi-

loris tubercula crebro elevantur, pellis exſiccatur, rimas agit; Phyſiologo quandoque obſervatu non ingratas, cum epidermidis fibras clariſſime oſtendant (*c*). Deſquammatur tandem corroſa cutis, deciditque in ſquamas albas furfuraceas: ſplendor tamen in loco deſquammato aliquamdiu adhuc perſiſtit, & in nonnullis tota fere hyeme ſplendet illa macula. Interim, exceptis defœdatis hiſce partibus, toto tempore ſanus permanet homo, ruſtica ſua munia absque incommodo obit, appoſita quæcunque appetit, comedit, digerit ſine detrimento. Alvus plerumque laxa jam ab initio morbi obſervatur, & per totum Pelagræ decurſum ejus laxitas continuari ſolet. Reliquæ ſe & excretiones ſanæ, ipſe menſium fluxus in pelagroſis feminis, niſi alia ſubveniat cauſa, a juſta periodo ac men-

nomine ab Incolis appellari, monet cl. Thieri. Sic ibi quoque haud raro ſingularis figuræ monile repræſentat, quod tamen poſteriorem Colli partem ad muſculum Trapezium liberum relinquit.

(*c*) Non autem in omnibus pelagroſis fibræ hæ diſtingui adeo clare poſſunt, raro talis caſus ſeſe offert.

menſura non deflectunt. Sed, quod maxime mirum eſt, elapſo æſtivo tempore, menſe ſeptembri, citius in aliis, in aliis ſerius, in nonnullis, præcipue ſi malum adhuc in cunis hæreat, jam exeunte Majo aut Junio penitus evaneſcit malum, redit cuti naturalis conſtitutio ac firmitas. Sed utinam penitus jam periculo vacarent miſeri! Abſcondit ſe hyeme malum, aufugit raro. Vix enim revertitur vernum tempus, mox quoque præſto eſt priſtina macula, & quidem ſæpe pejoribus nunc comitata ſymptomatibus. Incrementa capit morbus, magis rugoſa, calloſa cutis evadit, rimis referta notabilioribus. Capite laborare nunc incipiunt ægri, timent, mœrent, labores minus ferunt, iisque peractis inſignem ſentiunt laſſitudinem. Ad aëris varietates maxime ſenſiles ſunt, frigoris æque ac caloris impatientes. Nihilominus ſua adhuc munia ſubire plerumque valent, non equidem eo, quo ſolent animo, aſt lectum tamen petere nondum coguntur, cum febris penitus abſit, appetitus vigeat, viſcera chylopoietica adhuc ſana ſint. Etiam hunc in ſtatum cum devenerit Pelagra,

pa-

apparens ſanitas hyeme plerumque redit. Sed quo pejora ſymptomata ſint, quo fortiores radices egerit malum; eo certius adventante vere iterum apparet majori vehementia. Diſparet aliquando cutaneum malum remanentibus reliquis ſymptomatibus. Vires nunc animi cum corporis indies magis proſternuntur; moroſitas, vigiliæ, vertigines ſimiliaque, ac tandem melancholia ſumma accedunt. Nunquam forte triſtiorem melancholiam quis viderit, quam hoc in morbo. Noſocomium, quod Lignani eſt, ingreſſus attonitus triſtiſſimam hanc ſcenam adſpexi, præcipue in cubiculo quodam, ubi feminæ aſſervabantur: ſedebant omnes otioſæ, languentes, vultu proſtrato, oculis mœrorem ſpirantibus, absque cauſa lacrymabantur, interrogatæ vix reſpondebant. Crederes primo obtuitu non niſi fatuas, ac dementes coram habere, nec multum à vero aberrares; ſenſim enim ſenſimque increſcit hæc melancholia, ac tandem in veram maniam abit. Multi peculiari ac characteriſtico quaſi ſudore perfunduntur, ut in dicto noſocomio obſervare mihi licuit: ſudor hic odorem

ſpargebat fœtidiſſimum, quem melius comparare non poſſum, quam illi, qui ex pane mucore correpto percipitur, ita ut peritus ſolo olfactu in illis morbum facile detegat. Multi ad plantas pedum ardorem ſentiunt inſignem noctu ſæpe ſomnum auferentem. Alii viſum duplicem, alii fatuitatem, alii viſcerum abdominalium obſtructionem, alii alia patiuntur. Abeſt tamen adhuc febris, viget appetitus, ſecretiones plerumque naturalem adhuc ordinem ſequuntur. Sed indies augetur morbus, nervi quam maxime debilitantur, crura, femora motum omnem amittunt, accedit ſopor, delirium, atque melancholia nunc in veram maniam abit. In Lignanenſi noſocomio in variis cubiculis tam virorum, quam feminarum delirantes ac maniacos hos conſpicere licuit: alii ſine furore tranquille cubabant, alii vero furioſi, ne ſibi aliisque nocerent, chordis lecto affixi hærebant; in his fere omnibus pulſus erat parvus, tardus, absque omni febris indicio. Una aderat femina furoris uterini levioris ſpecie laborans; hæc ad adſpectum viri maxime lætabatur, ridebat, oſcu-

la.

ſa offerebat, & omni geſtu, ut appropinquarent, invitabat. Nec deërant, qui continuis precibus occupati devotiam inſignem ſimulabant, alii riſu delectabantur, alii aliis. Sed id notatu dignum videtur à Cl. Moſcati obſervatum, quod in hac mania delirantibus omnibus aquis ſeſe ſuffocandi voluptas ſumma ſit, in quo convenit cum melancholia Anglorum Sauvageſii & Sagarii. Emaciantur ſummopere & tabis ſpecies ſæpe delirium preſſo pede inſequitur. Diarrhœa accedit colliquativa, nullis ſupprimenda remediis, & quidem hæc diarrhœa inter conſtantiſſima Pelagræ ſymptomata pertinet, quod mirum nemini videbitur, cum in melancholiis, præcipue iis, ubi ſingularis triſtitia mentem exagitat, ut etiam in Noſtalgia, frequentiſſime diarrhœa ſcenam claudat. Sic in exercitu Boruſſico ſæpe Noſtalgiam aut triſtitiam diarrhœa lethali terminatam vidit Ill. Baldinger (*d*), & quem hic citat, Baglivius (*e*) incurabiles fere has diarrhœas pro-

(*d*) Von der Krankheiten einer Armee. Langenſalz 1774. pag. 454.

(*e*) De Praxi Medica lib. I. cap. diarrh. & Dyſent.

pronunciavit. Quandoque in Pelagroſis hæc diarrhœa delirium antecedit. Facilis quoque ex delirio tranſitus in ſoporem, & vice verſa. Appetitus quandoque ſubito evaneſcit, ita quidem, ut ſex dies non raro absque omni cibo tranſigant, non raro ſubito redit, & ſuum adinſtar in deplorabili hoc ſtatu oblata quæcunque conſumunt, quin aliquando inter horrendas convulſiones à cibis non abhorrent. Convulſiones autem, quibus miſeri hi corripiuntur, viſu ſunt terribiles, & nulla forte convulſionum ſpecies exiſtit, quæ non quandoque pelagroſos adoritur. Sic vidi puellam in lecto cubantem, quæ quotiescunque erigere ſe volebat, opiſtotono vehementiſſimo torquebatur, alii emproſtotono, alii aliis Tetani ſpeciebus ſuccumbebant (*f*). Tandem animi deliquium, & demum mors deſiderata tragœdiam claudit, quin ſæpe febris veſtigia toto morbi decurſu habeantur.

C A-

(*f*) De Catalepſi tamen dubito, an unquam in noſtro morbo obſervata ſit, ſaltem nihil de ea audivi, aut adnotatum inveni. Verum an hæc inter morbos convulſivos pertinet?

CAPUT III.

Diviſio Pelagræ.

Enarrata nunc morbi Hiſtoria, patet, Pelagram commode, ut jam animadvertit Cl. Frapolli (*g*), in tria dividi poſſe ſtadia. In *Initiatam* nempe in *Confirmatam*, *Deſperatamque.*

Initiatam voco, ubi abſque reliquis ſymptomatibus, macula illa rubra, ſplendens ſeſe oſtendit in carpo aut partibus ſoli expoſitis, ubi cutis rimulas agit, ac in ſquamas decidit furfuraceas. Durat hoc ſtadium in nonnullis per plures annos, ita quidem, ut reperiantur, qui ſex, octo imo quindecim annos in primo Pelagræ ſtadio verſantur, diſparente omni hyeme malo, ac verno tempore recurrente: tuncque ruſtici diuturnitate morbo adſueti, penitus ſæpe negligunt malum, quod præter cutis defœdationem vix aliquid incommodi afferr

(*a*) Lib. cit. pag. 19.

fert. Sed non omnes fruuntur hac felicitate, ſunt enim contra, in quibus mox altero, tertiove anno in confirmatam Pelagram tranſit.

Confirmata autem Pelagra eſt, ubi priori ſymptomati, quod jam exaſperatur cute calloſa exiſtente, rimasque profundiores agente junguntur timor, mœror, vigiliæ, laſſitudo, & malo in deſperatam vergente mentis oblivio, deliria hypochondriaca, alvi fluxus copioſior, mania, virium defectus. Ubi autem comatoſæ ſimul affectiones, febris, convulſiones. diarrhœa colliquativa contumax, ſumma Corporis macies, tabis ſpecies, ac animi deliquium accedunt, *deſperatum* penitus malum, & certa mors brevi expectanda eſt.

CAPUT IV.

De Cauſa Pelagræ.

Nihil in Praxi medica difficilius, nihil obſcurius ac falſis hypotheſibus, commentisque magis de-

defœdatum adhuc hodiedum exiſtit, quam cauſarum Doctrina. Tot Phyſiologorum, tot Anatomicorum obſervationes, quibus recentior Medicina ſuperbit, licet Peripateticorum occultas qualitates, Chemicorum fermentationes, Mechanicorum diſtenſiones, relaxationes ſimiliaque è Doctrina medica fere expulerint, cauſam tamen proximam plurimorum morborum enodare nondum valuerunt. Quot non morborum genera noſtris etiam temporibus humorum corruptioni, acrimoniæ &c. adſcribuntur, in quibus nihil ejusmodi exiſtit? Ut autem in omnibus fere corporis humani affectibus cauſa proxima latet, ſic quoque in Pelagra. Id tamen, ſi ſymptomata diligentius perpendam, affectum eſſe aut per nervos cerebrum, aut hos à cerebro enunciare non dubitem. Omnis enim læſio, quæ hoc morbo in humana machina producitur, ad animales, ut vocant, functiones pertinet, reliquæ vigent; nihil enim in digeſtione, in chylopoieſi, nihil in ſanguinis circulatione, in ſe- et excretionibus obſervatur, quod non naturale ſit, niſi eousque tandem debilitati ſint nervi & ce-

rebrum, ut neceſſario reliquas corporis partes in conſenſum trahant. Sed quis jam demonſtret, in quanam corporis parte fomes nervorum ſyſtema tantopere debilitans hæreat? An in hypochondriis? an in ipſo cerebro? an in alia corporis parte? Ignorantiam lubens hic fateor. Qui periodicos morbos ex labe qualicunque viſcerum hypochondriacorum ortum habere docent, (*a*) illi certe Pelagræ quoque fomitem in hiſce viſceribus quærent. Morbus enim noſter in primo ſaltem ſtadio ſingulis annis recurrens periodicis quodammodo annumerari meretur. Cui ſententiæ calculum quoque adjicient, qui Exanthematum fontem, plerumque ſaltem, ſi non ſemper, in ſordibus primarum viarum, aut viſcerum abdominalium affectione poſitam eſſe contendunt, quam ſententiam copioſe non minus

(*a*) Vid. Diſſ. Inaugur. M. G. Neuſille *de Indole morborum Periodica ex labe qualicunque viſcerum hypochondriacorum dirivanda* Gött. 1784. Et ſympathiam viſcerum abdominalium cum reliquis partibus fontem plurimorum morborum eſſe, nuper probavit Von der Sympathie des Verdauungs-ſyſtems. Götting. 1785.

nus ac docte demonſtrare anniſus eſt amicus quondam noſter Welti (*b*), quem præclarum juvenem Pariſiis Noſtalgia confectum præmature fatis cesſiſſe, ſæpius doluimus. Et ſane hæc ſententia ſpeciem quandam veri præ ſe fert; etenim ſi affectionem cutis, qua pelagroſi laborant, cum Eryſipelate comparemus, inſignem reperies ſimilitudinem, hanc autem non recentiores tantum, ſed & veteres optimi Medicinæ auctores à bile repetere non dubitarunt: hi quidem à bile ſanguini admiſto; dum illi quoque bilem, quaſi bilem (materiam biliformam Cl. Stollii) in ipſis ventriculo, ac inteſtinis hærentem ſimilia cutanea mala per conſenſum producere poſſe experientia didicerint. Neque tamen hæc ſufficere mihi videntur, ut cauſa noſtri morbi in abdomine indubitabiliter figatur. Etenim qui perpendit, nullum plane præter dicta occurrere ſignum, quod vitium in hypochondriis hærere vel ſuſpicari liceat, is certe facillime in aliam partem deflectet. (*c*)

Sed

(*b*) Diſſ. Inaug. *Exanthematum fons abdominalis* Gött. 1784.
(*c*) Argumentum enim ex alvi laxitate rem minime evincit.

Sed non proxima tantum noſtri morbi cauſa latet, remotiores ſimili plane obſcuritate obfunduntur. Quæ enim corporis diſpoſitio hujus morbi ſuſceptioni favet? Quid, & qua occaſione in Copus invehitur illud, quod tantas in nervorum ſyſtemate, in tota humana machina perturbationes producere valeat? An ardens æſtate Calor? An alimentorum perverſa indoles? An paludoſus aër aut ſoli humiditas? An Miasma aliquod? Cl. Frapolli ab ardentibus ſolis radiis unicam morbi cauſam provenire numeroſiſſimis argumentis demonſtrare ſtudet. *Nonne* (inquit) *ſatis evidens & unica cauſa inſolatio?* (*d*) Argumenta autem, quibus hanc ſententiam ſtabilire annititur, nullius ſunt momenti. Primum enim quod affert, hoc eſt: Non ab alimentis, non ab animi pathematibus, non à laboribus Pelagra naſci poteſt, ergo unica cauſa eſt Inſolatio. Alterum argumentum ex Sennerto (*e*) deſumit, ubi

Auctor

(*d*) Lib. cit. pag. 14 & ſeq.

(*e*) Pract. lib. 5. part. 3. ſect. 1.

Auctor ille Clariſſimus ait: *Ephelidum primum genus eſt notus ille affectus, nigredo ſcilicet illa, quam Germani* Sommerbrand *appellant, in facie, manibus, & partibus aliis radiis ſolis expoſitis, ab ardore ſolis contractis &c.* Cum itaque jam veteres varias Epidermidis alterationes à ſolaribus radiis dependere arbitrati ſint; cur non & Pelagræ cauſa in illis quæratur? Quam debilia autem, quam inania hæc ſint argumenta, quisque ſatis videt, vixque refutatione opus eſt. Accedit præterea argumentum, quod penitus ſententiam hanc evertit: nempe, ſi à ſola inſolatione morbus dependeat; cur non in inferiori Italia, cur non in aliis calidiſſimis terræ plagis idem morbus ſævit? cur, ſi forte Aſturiam excipias, in ſolo Mediolanenſi Ducatu? Accedit præterea, quod ii, qui primo morbum patiuntur? ſæpiſſime ipſo Februario jam macula illa defœdantur, ut ſupra jam dictum fuit: menſe autem Februario certe tantus nondum eſt caloris gradus, ut adeo periculoſum effectum excitare valeat. Et ſæpe in illis jam Majo aut Junio menſe ſanitas redit,

ita,

ita, ut, dum vehemens caloris æſtus corpora exurit, ſani jam iterum vivant. Sed videamus, quomodo ex aſſumta hypothetica hac cauſa morbum ejusque effectus omnes explicet: *Cum enim* (inquit) *ſol fervidiores fibrans radios ſubjecta ſibi agricolarum Corpora diu exagitet, acriusque perturbet; nimium inde rareſiunt collecti per hyemem humores, canalium tunicæ plus æquo diſtenduntur, exhalantes cutis poruli violentius dilatantur, tranſpirabilis materia vi cordis vaſorumque impulſu ad ipſos indeſinenter confluit, ut qua exitus patet permixte & confuſe dimanant. Quinam igitur poterit tanta hæc eliminari copia? Nonne extremitates ultimorum, minimorumque tubulorum enervari? Nonne aliquam copioſiſſimæ tranſpirationis partem in hiſce ſtagnare? Nonne cætera neceſſe eſt ſequi ſymptomata ſuperius indicata initiatæ Pelagræ? Quodſi continua ſolis actione, aut peculiari cutis diſpoſitione exhalantes poruli omnino obliterentur, cutisque rugoſa, calloſaque fiat; nulla tunc in affectis partibus transpiratio, hinc tot confirmatæ ægritudinis accidentia. Porro ma-*

majores minoresve ſunt Pelagræ effectus, juxta majorem minoremve cutis alterationem, uti docet experientia. Concludendum ergo, unam eſſe eandemque morbi cauſam Inſolationem (*f*). Sunt adhuc multa in hac explicatione, quæ refelli hic poſſent, verum ne tædium lectori creëm, ad ulteriorem cauſæ indagationem progredior. An itaque victus perverſus, aut labor durus tenuibus alimentis conjunctus morbum noſtrum producere valeat? Certe veritatis ſpeciem habet hæc opinio à non paucis adoptata; ſiquidem, ſi Pelagroſos contemplemur, eos fere omnes ex minori hominum ſorte, ex ruſticis, ex plebejis eſſe deprehendemus, qui laboribus ſub dio quotidie exponuntur, alimentis duris, ſæpe ex oryza, quæ in hac regione copioſe creſcit (*g*), victitantes.

Aſt

(*f*) Ex hac explicatione videre licet, quam facile ſit, ex hypothetica & falſa quavis cauſa morbum explicare.

(*g*) Oryzam ſi paulo majori quantitate aſſumatur, non facillimæ digeſtionis eſſe, ex experimentis, quæ Cl. Bergius in ſua *Mat. Med.* refert, concludi, ni fallor, licet. Sed præterea Cl. J. Bontius refert: Calidam Oryzam non ſolum noxiam eſſe ventriculo, verum cerebro, ac univer-

ſo

Aſt hæc cauſa huic regioni propria non eſt, in omnibus fere terræ, ſaltem Europæ plagis hujus generis homines & duris laboribus & alimentis dyſpeptis farinaceis deſtinantur. Neque in univerſum verum eſt, ſolos ruſticos, ac plebejos huic morbo ſubjectos eſſe, rarius quidem, ſed tamen non nunquam ditiores, bene viventes etiam invadit. Sic narravit mihi Cl. Stranchi ſe cognoviſſe ſacerdotem, canonicum ſatis bene viventem, laboribus nunquam defatigatum, qui tamen diro hoc morbo laboravit. Præterea ſi ex hac cauſa atrox hic morbus naſcatur; cur ſordium primarum viarum, aut aliorum ſymptomatum, quæ ex inconvenienti diæta ortum habent, nullum hic ſeſe offert? Attamen nimiam oryzæ calidæ ingeſtionem aliquid ad noſtrum morbum conferre poſſe, non inficior. His enarratis cauſis probabilior

ſo nervorum generi, hinc quoque nervos opticos ſæpe in tantum obſtrui, ut cæcitas inde oriatur, hinc etiam non facile Javanos ac Malayos edere calidam Oryzam. *De Medicina Indorum lib. 2. dialog. 3. pag.* 41 *&* 42. *in Edit.* 4*a. adjecta eſt operi Proſp. Alpin. de Med. Ægypt. L. B.* 1718.

lior forte nonnullis videbitur ſoli humiditas ac aër paludoſus. Etenim negari non poteſt, Ducatum Mediolanenſem aquis ſtagnantibus æque ac fluentibus ubique abundare. Quanta autem mala paludoſus aër hominum ſanitati inducere valeat, novit jam olim Hippocrates (*h*), & paludes aquas deterrimas vocavit Columella. (*i*) Et veteres Romani hac ex cauſa in paludum exſiccationem non exiguam collocarunt diligentiam (*k*). Neque earum noxam ignorarunt recentiores: Cl. Lanciſius (*l*) fere exhauſit hanc materiam: Cl. Cullen (*m*) ex aëre paludoſo frequentiſſimam intermittentium febrium omnis generis cauſam deſumit,

(*h*) In lib. *de aëre, locis & aquis.*

(*i*) *De re ruſtica* lib. I. Cap. 5.

(*k*) Tarquinius Priſcus jam exſiccavit paludem in urbe jacentem. Scaurus conſul exſiccavit aliam ad Padum fluvium. Marcus Curius Dentatus Reatinæ paludis exſiccationi incubuit.

(*l*) *De noxiis Paludum effluviis eorumque remediis libri duo.* Et in Diſſ. *de nativis deque adventitiis Romani cœli qualitatibus*, paſſim.

(*m*) *Firſt Lines of the Practice of Phyſic* vol. I. Edinb. 1778. §. 82. pag. 68.

mit, atque harum febrium differentias ab intenſitate miasmatis paludoſi vel ejus in dato ſpatio quantitate produci credit. Neque lectu inutilia ſunt, quæ de horum effluviorum noxa nuper protulerunt P. Orlandi Medicus Romanus (*n*), & Dazille (*o*) Medicus in St. Domingo. At ſi Auctores omnes proferre vellem, qui de noxis ſtagnantium, ac morbis inde ortis ſcripſerunt, inſignem doctiſſimorum virorum Catalogum recenſerem. Sed ſi omnes hos pervolvamus, nihil, quantum invenire potui, habent, quod aliquam cum noſtro morbo ſimilitudinem oſtendit. Verum objicere quis poſſet; omnes illi morbi, qui in Auctoribus recenſentur ſolis ſtagnantium effluviis ortum ſuum debent, aliud autem quid in Mediolanenſibus ruſticis obtinet, hi enim, cum oryzam, quæ non niſi in agris aqua inundatis creſcit, quam maxime colunt, non tantum effluflu-

(*n*) *De exſiccandarum Paludum Portinarum utilitate* Romæ 1783.

(*o*) *Obſervations generales ſur les Maladies des climats chauds.* à Paris 1785.

fluviis, verum & ipſi aquæ ſtagnanti ſæpe exponuntur. Non omni robore deſtitutum hoc argumentum videtur. Verum qui ceſpites effodiunt in Hollandia, toto ſæpe die pedes aquis peſſimis immerſos tenent, nec tamen ibi unquam aliquem morbo noſtro laboraſſe audivi. Accedit adhuc, quod illæ ducatus partes magis Pelagræ obnoxiæ ſint, quæ elatiori ſolo gaudent, & paludoſæ aquæ, aut aëri non expoſitæ, ut obſervavit cl. Stranchi. His itaque penſitatis patet, à ſex rebus non naturalibus (ut cum ſcholis loquar) morbum deduci hactenus non potuiſſe. Certum quidem eſt, ſubeſſe vitium aliquod earum rerum, quibus homines carere nequeunt, ſed hoc vitium ſenſibus patere non videtur, & ex cognitis qualitatibus derivari nondum potuit. Hinc melius eſt ignorantiam fateri, quam ex falſa & hypothetica quacunque cauſa morbum explicare, ne majoribus erroribus anſa præbeatur.

Superſunt adhuc aliæ dirimendæ quæſtiones, nimirum: an contagioſus ſit hic morbus? an hæreditarius? an endemius, an in nullis aliis

regionibus obſervetur? Ad contagium quod attinet, nulla certa obſervatione conſtat, hominem ſanum à Pelagroſo unquam infectum fuiſſe, quin potius certo ſtatuendum videtur, omni contagio carere Pelagram; conſtat enim, plurimas uxores laborare inveterato etiam morbo, ſano interim marito, & contra. Sæpe in tota familia unus pelagroſus, reliqui ſani; aut in pelagroſa familia unus alterve ſanus haud raro reperitur. Et Frapolli ægrotos confirmata Pelagra laborantes non ſemel vidit in eodem cum ſanis lectulo ad plures dies cubaſſe, æſtivo utplurimum tempore, & nulla inde facta in alios hujuſce morbi transfuſione. Hinc etiam inquit: *neminem arbitror ſomniaturum, Pelagram morbum eſſe contagioſum* (*p*). Veruntamen Medici Mediolanenſes nonnulli rem extra omne dubium poſitam nondum credebant, cum ſufficientia hac in re experimenta adhuc deſiderarentur.

Sequitur nunc altera quæſtio profundius ſepulta

(*p*) Lib. cit. pag. 12.

tà tenebris. Nimirum vtrum hic noſter morbus inter eos pertineat, qui ex parentibus in prolem, ſerumque nepotem migrantur? Novi equidem, diatheſes hæreditarias hodie à nonnullis penitus rejectas; ſed meum non eſt, hic multum contendere pro veritate rei, cujus exiſtentia tot indubitatæ obſervationes clariſſime oſtendunt, licet modum, quo fiat, ignoremus. Nonne Phthiſin, Podagram, Epilepſiam plurimaque alia mala per ſeriem deſcendentium quandoque continuari videmus? Quid quod majorem admirationem meretur, à Patre, illæſo filio, in nepotem tranſire? ut jam olim animadvertit Plinius (*q*), & recentiores innumeri confirmant. Magis adhuc eluceſcit hæreditaria hæc poteſtas ſi nationum ſpectemus varietatem. Licet enim clima tandem nationali ſuo habitu ſtirpem hominum peregrinam inducere videatur, multæ tamen generationes ad hoc deſiderantur (*r*). Et Æthiopes in noſtra etiam regio-

(*q*) Lib. 7. cap. 12.

(*r*) P. Camper Rede über den Uſprung, und die farbe der ſchwarzen. Desſere kleine ſchriften. 1 Band. 1 Th. pag. 38 u 39.

gione proles generant nigras omnibus characteribus inſtructas, quibus hæc gens ab Europæo ſeſe diſtinguit, quos tam accurate diſcripſit cl. Sömmering (*s*). Europæus contra in calidiſſimis Africæ plagis prolem edit albam, Europæo ſimilem. Gens Judaica inter nos per plura ſecula converſans, ſuo adhuc charactere ſeſe diſtinguit. An hæc fortuito? Majora certe hæc ſunt, quam quæ à noſtro ingenio capi poſſunt. Verum contemplemur ſeminum germen, quibus has hæreditates acutiſſime comparavit cl. Gaubius (*t*): quis, niſi expertus, in exigua hac maſſula excelſæ futuræ arboris rudimentum latitare crederet? Quis in ſeminibus per annos etiam ducentum asſervatis reſuſcitari poſſe ſopitum germen (*u*) vel unquam ſomniaſſet? Attamen vera hæc ſunt experientia teſte. Cum itaque hæreditaria hæc vis

(*s*) Uber die körperliche verſcheidenheit des Negers von Europäer. Ffurt und Mainz. 1785.

(*t*) Inſtit. Patholog. L. B. 1781. pag. 396.

(*u*) Vid. van Swieten *comment. in H. Boerh. aphor.* T. 4. pag. 338.

vis tot graviſſimis nixa obſervationibus adeo certa ſit, ut nullus dubitationi ſuperſit locus, cum tot ægros morbo etiam non contagioſo laborantes huic ſoli originem ſui mali debere, conſtet; non improbabile videtur, eam ad producendum noſtrum morbum plurimum pollere. Sed aliud longe voluit Cl. Stranchi, nimirum unicam morbi cauſam in hæreditate ponit, atque illos, qui ſanis procreati ſunt parentibus, ſecuros omnino à Pelagra arbitratur. Plurimos, quos examinaverat, ægros ſibi faſſos fuiſſe affirmabat, parentes eodem quondam morbo laboraſſe aut periiſſe, illi autem, qui hoc negarunt, illud neſciviſſe credit. Verum non adeo probabilis hæc mihi videtur ſententia; quotquot enim novimus morborum genera, nullum inter illa exiſtit, quod ex ſola hæreditate originem trahit, ita ut ab aliis cauſis produci non poſſit. Ut diligentiori ac diuturno cauſarum examine certius aliquid in poſterum de hac re enunciari poſſit, ſperandum eſt. Reſtat, ut inquiramus, an endemius noſter morbus ſit? an in nullis aliis regionibus ſimile quid obſer-

vetur? Sporadicum hunc morbum eſſe, contendit Cl. Frapolli nec epidemium nec endemium; inquit enim.: (v) *Num igitur Pelagra morbus Epidemicus aut endemicus? Neutrum videtur. — An morbus ſporadicus? utique. Pelagra enim nec univerſim graſſatur, nec alicui regioni peculiaris eſt, agricolasque in noſtra hac Inſubria hic & illic indiſcriminatim aggreditur &c.* Nemo arbitror opinioni huic calculum adjiciet: rationem enim, quæ Auctorem induxit, quare nulli regioni peculiarem eſſe morbum ſcribat, non video. An ideo forte morbum endemium eſſe negat, quia in toto Mediolanenſi ducatu ſparſim obſervatur? An ad morbum endemium requirit, ut in minima quadam parte regionis tantum obſervetur? Aut putat forte, in omnibus aliis terræ partibus non minus, quam in hoc ducatu, Pelagram ruſticos vexare? Ultimum videtur, niſi enim hac in opinione verſaretur; non adeo audacter ſolum æſtatis ardorem pro unica morbi cauſa ven-

(v) Lib. cit. pag. pag. 13 & 14.

venditaſſet. Verum cum hic morbus adeo incognitus ſit, nec in ulla alia regione, ſi Aſturiam excipias, quantum novi, obſervetur, morbis endemiis eum omnino adnumerandum cenſeo. Quin & Epidemius certo ſenſu dici poteſt.

Sed hæc de cauſis dicta ſufficiant: ſi forte illarum enucleationi diutius, quam par eſt, immoratus fuerim, B. L. me excuſatum habeat, velim.

Videamus nunc, quam faciem Pelagra aliis complicata morbis præ ſe ferat.

CAPUT V.

De Complicatione Pelagræ cum aliis morbis.

Quam facilis, quam felix foret Medica Praxis, ſi morbi ſemper ſolitarii incederent, nec unquam conjuncta manu mortales aggrederentur. Sed eheu! tot ſunt morborum complicationes, ut vix habeatur æger, qui uno ſimplici morbo labora-

re dici poſſit. Hinc ſupervacuum forte hoc caput nonnullis videbitur, quoniam in infinitum procedendum foret, ſi omnes, quæ cum noſtro morbo coïncidere poſſunt, affectiones enumerare vellem. Verum eos hic duntaxat recenſebo, quæ eum haud raro comitari obſervati ſunt, & ejus indoli lucem aliquam afferre videntur. Sunt autem illi morbi duplicis, ni fallor, generis, vel enim immediate à Pelagra ortum habent, vel ab aliis cauſis pelagroſis accedunt, Pelagra etiam non præſente acceſſuri. Ad primum genus referre eos, qui jam ſecundo capite recenſiti ſunt, nullus dubito, qui in ipſa Pelagra cauſam ſuam fundatam habent, & non ſecus ac ſymptomata hujus morbi contemplari merentur.

Ad alteram autem claſſem pertinent Febres variæ, præcipue Intermittentes, Arthritis, Rheumatismus, Scorbutus, Phthiſis, quos omnes affligere miſeros in Noſocomio Lignanenſi obſervavi. De ſingulis videamus.

Morbum noſtrum plerumque ἀπύρετον eſſe, ſupra jam annotavimus. Hinc ex ſua natura

fe-

febrem non accendere, ſatis, ni fallor, patuit; febriumque diverſitas id adhuc magis confirmat, mox enim hæc, mox alia ejus ſpecies pelagroſos affligit. Neque ſalutare Naturæ conamen eſſe, quo morbum adeo periculoſum vincere tentet, eventus docuiſſe videtur. Nimirum, cum, ut innumera clariſſimorum virorum obſervata teſtantur (*a*), in viſcerum hypochondriacorum affectionibus & mania ipſa curandis tantam ſæpe efficaciam monſtrent febres ſupervenientes, præcipue ſi

(*a*) Hipp. *aph.* ſect. 7. aph. 52. Edit. Foëſ. pag. 1260, quem nuper ſic cecinit Cloſſius.

> Si vehemens jecoris dolor eſt, accedere febrem
> Votum eſt, qua pulſus corpore morbus abit.

Et *Epidem* lib. 6. ſect. 6. No. 9. Foëſ. pag. 1190. Celſ. lib. 2. cap. 8. & recentiores innumeri. Nuper Monſpelienſis Auctor J. B. Joſ. de Belgarric hac de re diſputavit in ſpecimine Academico: *An in morbis chronicis febris ſit excitanda ad eorum curationem?* Vid. Cl. Blumenbach Mediciniſche Bibliothek T. 2. p. 134. Hocque Thema Medicorum ſocietas Pariſienſis nuper pro præmio expoſuit, de cujus recuperatione præter alios, Viris mihi amiciſſimis Doct. van der Eem & van Leeuwen practicis Amſtelodamenſibus me gratulari poſſe, ſummopere gaudeo.

ſi ex ordine intermittentium ſint, ut Medici non pauci exoptaverint, ut illas febres ad libitum provocare poſſint, merito quis in Pelagroſo morbo eas effectu non carere ſperaret. Sed ſpem fefellit experientia. Febris venit, remittit, abit, non tollit Pelagram. Cortice Peruviano nimis feſtinanter profligata, non alia relinquere mala videtur, quam quæ & homines non pelagroſi ab immaturo corticis uſu pati ſolent (*b*). Inde patet, aliam ſubeſſe debere cauſam, quæ has febres accendit, quam Pelagra.

Arthritici, Rheumaticique dolores immaniter ſæpe excruciant Pelagroſos, & nullus forte morbus eſt, qui ſæpius Pelagroſis ac tenacius inhæret, quam qui huc pertinent. Et quamquam non credam, Pelagram ex ſua natura Arthritidem, Rheumatiſmum, ſimileſque affectiones producere; diffiteri tamen non auſim, eam cauſam quodammo-

(*b*) Fateor tamen, experimenta hac in re inſtituta mihi nondum ſufficere. Neque quartanam febrem in Pelagroſis, niſi id urgerent aliæ circumſtantiæ, ſubito profligandam ſuaderem: res ulteriori examine digniſſima eſt.

modo prædiſponentem conſtituere. Quin etiam illi morbi non tantum crebrius in his ægris, quam in aliis hominibus in illa regione obſervantur, verum in illis quoque ad omnia remedia rebelliores inveniuntur. Quam primum apparent, in veſicatoriis auxilium quærunt Medici. Sic narravit mihi hiſtoriam Cl. Stranchi. Femina pelagroſa doloribus dextri brachii vehementiſſimis afficiebatur, applicuit dolenti loco veſicatorium: evanuit dolor, ſed altero mane idem brachium occupabat ſiniſtrum, mox quoque hinc veſicatorio fugatur, ſed ad artus inferiores ſedem figit, & primo quidem in dextro femore, ſed eodem remedio in ſiniſtrum depellitur. Metuit nunc Cl. Stranchi, ne ulteriori veſicantium uſu ad partes nobiliores depelleretur morboſa materies, ideoque abſtinuit ab eo, & dolor ibi fixus hæſit. Sæpe etiam Moxam hoc ſcopo tentavit idem doctiſſ. vir, nec ſine fructu, & quidem non tantum in rheumaticis, arthriticisque Pelagroſorum doloribus profuit, verum etiam ipſæ Pelagræ Moxa & fonticuli levamen

tu-

tuliſſe viſa ſunt, quanquam non ſemper; in nonnullis enim effectu penitus caruerunt, licet ſæpius, diuve applicata.

De Scorbuto fuſius non nihil dicendum eſſe credo, cum non defuerint, qui Pelagram non niſi Scorbuti ſpeciem eſſe autumarunt: quin & ſub *ſcorbuti alpini* nomine deſcriptum fuiſſe noſtrum morbum, percepi. Sic quoque Cl. Thieri morbum, quem deſcribit, ex Lepra & Scorbuto compoſitum eſſe exſtimat, quo Cl. Sauvages & Sagar induxiſſe videtur, ut hunc morbum inter Lepræ ſpecies reciperent *Lepræ Aſturienſis* nomine, quam cl. Sauvages ſic definiit: *Eſt Lepra ſcorbutica cum tremore perpetuo capitis & trunci ſuperioris apud Aſtures endemia.* Aſt qui utrumque conſiderat morbum, ac Auctorum deſcriptiones cum noſtro morbo comparat, inſignem animadvertet differentiam. Aliqua quidem ſimilitudo, ſi obiter ſpectatur, cum Lepra præcipue Græcorum apparet, diligentiori autem examine hæc mox evaneſcit. A Scorbuto autem quantum diſtat? Etenim ſi laſſitudinem, torporem, & ἀπυ-

ρε-

ρεξειαν excipias, nullum Scorbuti ſymptoma ſeſe prodit, niſi morbus ſit complicatus. Nam Pelagroſorum maculæ non tantum in eo à ſcorbuticis differunt, quod potius in carpo quam cruribus erumpunt; verum etiam colore totaque facie tantum diſcrepant, ut ſolo adſpectu facile diſtinguantur. Sed quid multis opus? totus morbi decurſus differentiam docet. Verum Scorbutus, licet diſpar plane à Pelagra morbus, Pelagroſos tamen non minus, quin ſæpius etiam quam alios in hoc Ducatu non infrequenter afficit, & in Lignanenſi Noſocomio plurimos vidi, quorum gingivæ hoc morbo defœdatæ exiſtebant. Neque facile quis hoc mirabitur; duplex enim ratio eſt, cur in Scorbutum proclives eſſe debeant Pelagroſi. Primo namque certum eſt ſcorbutum præ reliquis facillime Melancholicos invadere. Hinc Eugalenus (*c*) internam Scorbuti cauſam in melancholici humoris exuberantia poſuit. Idem credit Dolæus, dum de ſcorbuticis inquit:

(*c*) *De morbo Scorbuto* Amſt. 1720. pag. 7.

quit: *continens cauſa ipſis eſt humor melancholicus vitioſus* (*d*), hincque Scorbutum *ſororem germanam affectionis hypochondriacæ* vocat (*e*). Boerhaavius quoque ac ejus commentator Melancholiam, Maniam, labem hypochondriacam inter cauſas prædiſponentes Scorbuti numerant (*f*). Altera ratio, quare Pelagroſi ſæpius ſcorbutici ſint, ex triſti & otioſa eorum vita petenda videtur; vidimus enim ſupra, eos ab omni laboris ſpecie quam maxime alienos eſſe, otium autem inter primarias Scorbuti cauſas locari debere, docuerunt Boerhaave & van Swieten (*g*), idque extra dubium poſuit Doct. L. Rouppe (*h*). Patet itaque, Scorbutum in Pelagroſis non aliter, quam morbum acceſſorium judicandum eſſe, hancque ſententiam ejus cura confirmat, nimirum Pelagroſorum Scorbutus, æque ac in aliis ho-

(*d*) *Encycl.Med. lib.*3.cap.12. Oper. Francof. 1703. pag. 305.
(*e*) ibid. pag. 303.
(*f*) In *Aphor.* 1150.
(*g*) Ibid.
(*h*) De *Morbis Navigantium* L. B. 1764. pag, 100.

hominibus, remediis antiſcorbuticis ac juſto regimine facile, niſi nimium progreſſus fuerit, ſanatur, Pelagra ne minimum mutata.

De Phthiſi reſtat ut videamus. Siquis hanc potius ad primam claſſem pertinere credat, non obloquar. Norunt enim Practici, quibus multos hypochondriacos videre contigit, hypochondriace ac hyſterice affectis haud raro tandem à Phthiſis pulmonalis ſymptomatibus, ultimum eorum ac funeſtum ſtatum comitantibus, ſupremum diem claudi: hincque à recentioribus in ſyſtematibus ſuis Noſologicis ut ſpecies recepta eſt *Phthiſis hypochondriaca* à Cl. Mortono jam dudum deſcripta ac hiſtoriis illuſtrata (*i*). Verum moriuntur plurimi Pelagroſi, in quibus nullum unquam Phthiſeos veſtigium reperitur; ideoque Pelagra quidem ſeminium huic morbo præbere, aſt tamen aliud quid accedat deſiderari videtur, ſine quo Phthiſis non producatur. Utrum nunc Phthiſis hæc Pelagroſorum cum Phthiſi hypochondriacorum commu-

(*i*) *Phthiſiolog.* lib. 3. cap. 4.

muni conveniat, utrum eadem, quæ in hac medicamenta opem aliquam ferant, me ignorare, lubens fateor.

Hydrops quoque & Anaſarca non raro exitialia ſunt Pelagroſis, quos frequentiſſime aggrediuntur: ſic etiam in Aſturia morbum ſæpiſſime terminari per hydropem, notavit Cl. Thieri; & Frappolli inquit: *Hydrops maxime & Pelagra lethalem efficiunt morbum, remedia quippe, quæ huic proſunt, alteri nocent ægritudini.*

CAPUT VI.

De Prognoſi,

Si unquam ex parva ſcintilla magnum incendium prædici poſſit, id certe in noſtro hoc morbo obtinet. Quis enim niſi expertus ab exigua cutis affectione, vix ullis comitata moleſtiis tam horrendum crudelemque morbum auguraretur? Hinc peſſima ſemper prognoſis in quocunque Pelagræ ſtadio; etenim nunquam non timendum, ne

in

in pejorem ſtatum morbus ſit ruiturus. Neque tamen penitus omni in caſu deſperandum. Qui per longam annorum ſeriem ſola cutanea affectione laborarunt, absque aliis incommodis, iis certe ſpes aliqua affulget, fore, ut in confirmatam Pelagram toto vitæ decurſu non transeat; ſunt enim Pelagroſi, qui, poſtquam diutiſſime in primo morbi ſtadio verſati ſunt, aliis longe morbis correpti è vita cedunt, ita ut nequaquam Pelagra mortis fomes dici poſſit. Præterea exſtant obſervationes, licet raræ, quod non tantum ex primo ſtadio, verum è confirmata quoque Pelagra convaluerint ægri. Verum incerta tamen hæc omnia ſunt, &, quantum ſcio, nulla adhuc certa prognoſtica ſigna exiſtunt, ex quibus aut in ſanitatem aut in pejus abiturum eſſe morbum prædici poteſt, ſi generalia, ac omnibus morbis communia excipias. Ideoque ſymptomatum gravitas, hominis conſtitutio, ac morborum complicatorum indoles omnem prognoſin abſolvunt. Sic ſi ſaniſſimus cæteroquin homo, temperamento præditus ſanguineo, leviſſima Pelagræ ſymptomata contra-

hat, hic facilius evaſurus eſt quam alii, qui laxum habent fibrarum contextum, & atrabiliari, ut vocant, temperamento donantur; hi enim difficilius morbum pati ſolent. Si alius ex ſuperiori Capite allatis morbis Pelagroſos invadit, pro Natura hujus prognoſis formanda. Febres, præcipue Intermittentes, minus timendæ, quam Cachexiæ aut Cacochymiæ. Periculoſiſſimi autem ſunt Phthiſis & Hydrops, quæ vix unquam, licet in leviori adhuc ſtatu ſint, in Pelagroſis ſanantur. Unicam tantum feminam optimo temperamento præditam ex hac evaſiſſe meminit Cl. Frapolli, ubi, neglecta Pelagræ cura, omnis medela in Anaſarcam dirigebatur (*a*). Hæc de Prognoſi ſufficiant: cui enim bono generalioribus inhærere.

(*a*) Lib. cit. pag. 21.

CAPUT VII.

De Cura Pelagræ.

Si Medicina prorſus perfecta eſſet, omniumque morborum cauſæ cognitæ, cognitaque apta ſingulis remedia, tunc certe à proxima cauſa omnis indicatio in curandis ægris deſumenda foret. Aſt quantum ab hac perfectione adhuc abeſt noſtra ſcientia? Quot non exiſtunt morbi, quorum cauſæ abditæ adhuc latent, atque inter hos noſtrum quoque morbum pertinere, ſupra jam indicavimus. Quid autem in iis ſupereſt, quam ex juvantibus & nocentibus prudenti judicio remedia deſumere, atque ad Naturæ conatus, ægri deſideria, ſymptomata vehementiora omni attentione reſpicere. Et non exigua ſane commoda ex empyrica quodammodo hac methodo in Medicinam profluxere. Et quantum non in poſterum ab illa ſperandum? Verum in illo, quem de-

ſcribimus, morbo, quamquam plurima tentata fuere remedia, nullum hucusque inveniri potuit, quod illi debellando par ſit. Hinc non pudebat egregium virum Cl. Stranchi ingenue fateri, ſe nunquam pelagroſum ſanatum vidisſe, quem remediis ſanitatem debere, affirmare audeat.

Patet itaque, omne, quod de Pelagræ cura dici poſſit, in eo tantum conſiſtere, ut, quænam remedia, quoque eventu tentata fuerint, & quæ tentanda adhuc eſſe, ratio ſuadeat, paucis enarrem. In primo morbi ſtadio omnem fere ſpem ægri æque ac Medici in Balneis poſuerunt. Atque hunc in finem Balneum patet ægris in Noſocomio majore Mediolanenſi, quo catervatim confugere eos, ipſe vidi. Frapolli etiam, ſe hac curationis methodo quam plures ſanatos vidiſſe, teſtatur, & Balneo, Frictionibus, ac Diaphoreticis medicaminibus omnem curam abſolvi, credit, nec mirum; nam ſi ex corporis inſolatione, atque hinc impedita tranſpiratione totus penderet morbus, ut ille omnibus argumentis probare anni-

ti-

titur, iis remediis nihil conſultius, nihil tutius adhiberi poſſet. Regulas autem ſequentes balneantibus præſcribit: Ventriculus ac inteſtina blandis eccoproticis, aut purgante medicamento à ſordibus liberentur. — Dein abdominis ſtatns explorandus, ut, ſi adſint obſtructiones, hæ auferantur. — 3°. Urgente plethora plus minus Venæ Sectio celebranda. — 4o. Potiones diluentes copioſas ſumendas quoque præſcribit, quem in ſinem ſerum lactis refrigerantibus & antiſcorbuticis herbis alteratum çommendat. — 5°. Denique lætus balneum ingrediatur æger, eoque hebdomadas aliquot utatur fretus ſpe recuperandæ valetudinis. Sunt ſane hæc præcepta ejus generis, ut aliquid inde boni ſperari poſſe videatur. Verum, ni fallor, nimiam in balneis fiduciam poſuit Cl. Frapolli: interrogavi ipſe plures ægros, qui per longum jam temporis ſpatium balneis uſi fuerant, & nullum adhuc levamen ſe ſentire, affirmabant. Quin & Medici Mediolanenſis Noſocomii exiguam balnei virtutem confirmabant, & potius, ut voluntati plebis ſatisfieret, quam recupe-

randæ ſanitatis ſpe hæc balnea illis permitti, ajebant. Si ad alterum ſtadium morbus progreſſus fuerit, ſæpe non tantum non proſunt Balnea, verum etiam exaſperant quandoque malum, ut in morbi Hiſtoria prima, quam ex Frapolli infra adducam, videre eſt. Interim tamen in hoc quoque ſtatu Balnea adhibenda eſſe, credit Frapolli, eo autem diſcrimine, ut diluentia, quæ in primo ſtadio balneantibus affatim haurienda præſcripſerat, nunc omnino proſcribantur, illisque mixturæ cardiacæ, corroborantes ſubſtituantur, ne viſcera, quæ confirmari debent, nimium enerventur. Quem in finem quoque, ſi purgante opus ſit, tale adhibeatur, jubet, quod corroborandi ſimul poteſtatem poſſidet. Monet præterea, vires aliquando adeo deſicere, ut balneo uti penitus nequeat æger. Atque tunc ſubſtituendas credit univerſales corporis frictiones, frequentesque affectarum partium ablutiones, aut fomenta ex decoctis emollientibus, ſeroque lactis parata, remediis interea corroborantibus intrinſecus exhibitis. Et hæc quidem methodus præ

bal-

balneis mihi placeret (*a*), præcipue ſi æger ipſe has frictiones panno laneo ſibi inſtituat. Sic enim præter commoda, quæ ex frictione oriuntur, eorum quoque particeps ſit, quæ levis hæc commotio ſecum fert. Quantum autem ex bene inſtituta frictione ſperandum ſit, quisque facile intelliget, modo ejus effectus diligentius nonnihil perpendat. Hæc enim vim vitalem miro modo auget, cordis & arteriarum motum qui in noſtro morbo languet, quammaxime egregie incitat, perſpirationem promovet, & circulationem in vaſculis minimis in actum ducit. Verum magna frictionum differentia eſt (*b*): quæ in noſtro morbo convenit, ſic inſtitui debet, ut corpus firmet, ac circulationem augeat.

Videamus nunc de reliquis remediis, quæ hoc in morbo adhiberi conſueverunt. Ad evacuantia quod attinet, hæc non, niſi omni circumſpectione, ad-

(*a*) Nolim tamen, quis putet, me omnino balnei uſum in Pelagra rejiciendum velle.

(*b*) Hipp. *de Offic. Medic.* Foëſ. pag. 746. & Celſ. lib. 2. cap. 14.

adhibenda videntur, præcipue Venæ Sectiones: ex iis inopportune inſtitutis delirium vidit Cl. Frapolli (*c*) in primo morbi ſtadio, inopinatum ſane ac inſuetum in hac morbi periodo ſymptoma. Nec tamen in plethoricis omittenda eſt, quin & in ſecundo ſtadio, ſi maniæ vehementia, ac ſanguinea corporis conſtitutio hanc poſtulant, in ipſis jugularibus eam inſtituendam ſuadet nominatus Auctor. Ac Hirudines quoque temporibus applicatas mira hoc in caſu præſtitiſſe refert (*d*). Ipſa etiam Arteriotome in hoc morbo ad aliquam vitæ prolongationem aliquando convenire videtur, tunc nimirum, ſi convulſionum epilepticarum vehementia mortem ſubitaneam minitetur. (*e*) Purgantia, ſiquæ adhiberi debeant; blanda ſemper eligantur, nec ſufficit in ſecundo Pelagræ ſtadio blanda hæc eſſe, verum neceſſe quoque eſt, ut corroborantia ſimul juncta habeant.

Hinc

(*c*) Pag. 27.
(*d*) Pag. 29.
(*e*) Vid. quæ Dr. Johnſtone habet in *Med. Obſ. and Inquir.* Tom. 2. pag. 119.

Hinc laudat Cl. Frapolli Pilul. de Succin. Crat. Maſtic. ſimiliaque. An Aloë blandum purgans?

Sudorifera ac Diuretica minus periculi habere videntur, præcipue in primo morbi ſtatu, & diaphoretica præcipue ad morbi curationem non exiguum conferre, credit ſæpe nominatus Frapolli.

Epiſpaſtica, Sinapismi, Veſicatoria ſummopere quandoque juvant Pelagroſos, &, ſi arthritici, rheumaticive dolores accedant, ad hæc mox confugiunt Medici, ut ſupra dixi, & in confirmata Pelagra veſicatorium occipiti applicatum opem ferre non exiguam, Frapolli monet. Et nemo eorum utilitatem in dubium vocabit, ſi miram efficaciam perpendat, quam in morbis, qui cum noſtro aliquam habere ſimilitudinem videntur, ac in iis quoque, quæ tamquam ſymptomata Pelagram comitantur, affectionibus toties præſtitere. Sed nolim fuſius de veſicantium applicatione verba facere, cum viri duo Cl. Forſten & M. J. de Man fere exhauſerint hanc materiem. Id tantum addere lubet, quod Cl. Stranchi in noſtro mor-

bo veſicatoriis, utut ſaluberrimis, præferat fonticulos, ſetacea, ac præcipue Moxam, quam inter remedia hucusque tentata principem locum obtinere credit.

Roborantia cum cauſam mali tollere non valeant; inter Pelagræ remedia recenſeri vix merentur, verum tamen non omni utilitate diſtituta videntur, ſi eo usque progreſſus fuerit morbus, ut quam maxime debiles vitam trahant Pelagroſi: hiſce quoque Chalybeata proficua fore, credit Frapolli, licet experimenta nondum inſtituerit: clysmata quoque chalybeata in alvum injicienda ſuadet, ſi diarrhœa nullis temperanda remediis ægrum proſternat. Cardiaca, Stimulantia moderate adhibita in ſecundo præcipue ac ultimo morbi ſtadio prodeſſe, cenſet, dum pro potu, ſi abſit ſitis, ægris præſcribit meracius vinum. Mox autem addit: *ſi vero patiens ſitiat, ſerum lactis bibat tamarindinatum, emulſion. nitrat., ac aq. limon.* Sed contradicere ſibi Auctor videtur, dum pergit: *ſimpliciter diluentia in confirmata Pelagra omnino ſunt proſcribenda.* Ad Cardiaca quod attinet, pu-

to

to non tantum in ſecundo ac tertio ſtadio, verum etiam in primo convenire, ut vires, quæ tunc adhuc vigent, ſuſtententur, & ſequens ſtadium antevertatur, differatur ſaltem. Adſtringentia penitus à Pelagroſorum cura arcenda videntur, niſi forte diarrhœa ægros nimium debilitans, remediis aliis incaſſum tentatis horum uſum poſtulet.

Majorem autem efficaciam Reſolventia in noſtro morbo ſpondere videntur. Equidem, cum cauſa morbi penitus adhuc abſcondita ſit, nihil certi de eorum utilitate pronunciari poteſt, antequam experientia hanc demonſtraverit. Nolim tamen hic promiſcue tententur omnia, quæ huc pertinent remedia, ſed ea præcipue, quæ in morbis quamplurimis, quorum proxima cauſa æque ac noſtri latet, miracula præſtitere. Præterea omnia tentanda videntur non ex reſolventibus tantum, ſed ex aliis quoque medicaminibus, quæ in morbis rebellibus variis, vim quaſi ſpecificam monſtrant, Cicuta, Stramonium, Hyoſcyamus, Aconitum, Colchicum aliaque ſimilia, quæ quidem, licet effe-

ctum, quem ex cl. Störkii obſervationibus ſibi facile quis ſponderet, non ſemper præſtent, in nonnullis tamen caſibus quammaxime efficacia ſeſe exhibuerunt. Nonne Belladonna, quæ in morſu rabidi canis, in cancro, in mania aliisque deſperatis morbis toties ex orci faucibus mortales eripuit, hic tentanda? Utrum Arnica, Camphora, quæ in morbis, ubi vires languent, ægros mirifice ſæpe reficiunt è Pelagroſorum cura penitus exulentur? objiciet forte aliquis, ea, quæ hic propoſui, remedia, in morbis à Pelagra toto cœlo diverſis efficaciam præſtare, ideoque malam inde ad noſtrum morbum deduci concluſionem. Id equidem diffiteri non auſim, nec certo, hæc aliquid conferre, affirmem; verum cum tota fere cura ex juvantibus & nocentibus inſtitui debeat, nefas crederem vel unicum efficax remedium intentatum relinquere. Sed præter jam dicta ſunt quædam remedia, quæ præ reliquis omnibus adhiberi merentur in noſtro morbo. Quis à Veratro Albo, medicamento ſane egregio, ſed noſtris temporibus nimis eheu neglecto effectum non

ſpe-

ſperaret? Laudes, quas jam olim Plinius huic herbæ tribuit, ad inſtituenda experimenta Medicis Mediolanenſibus, ni fallor, ſufficere deberent, dum inquit (*f*): *Medetur morbis comitialibus, vertigini, melancholicis, inſanientibus, lymphaticis, Elephantiaſi albæ, lepris, tetano &c.* Nolim hic de Helleboriſmo veterum multa proferre, licet melancholia & mania non minima Pelagræ ſymptomata ſint. Sed quantum in aliis cutaneis morbis veratrum præſtat? *Medicamentum proprium lepræ* illud vocat Falloppius (*g*); monet tamen ſimul, omnem cautelam in adminiſtrando hoc medicamine adhibendam eſſe, & ex radicis ejus decocto ſæva admodum ſymptomata ſe vidiſſe, fatetur. Noſtris quoque temporibus ſuam efficaciam oſtendit, & adhuc nuper à cl. Jac. Carm. Smyth ejus Tinctura commendata fuit (*h*): nauſeam, quam forte creabat, ſanabatur, dum eam in infuſo

(*f*) *Hiſt. nat.* Lib. 25.
(*g*) Tom. 2. Tract. 9. cap. 8. oper. Francofurti 1550. pag. 274.
(*h*) *Medical communications* Tom. I. pag. 207. & ſeq.

fuſo Valerianæ exhibebat. Siquos medicamenti heroïci, qua agit, vehementia deterreat, ii ſaltem Helleborum Nigrum adhibeant, iisdem, ni fallor, viribus, ſed minori longe gradu præditum. Nec minoris efficaciæ remedium in noſtro morbo Animale Regnum præbere videtur, ſi ex analogia argumentari fas ſit, Cantharides enim in morbis non tantum cutaneis, ſed & in aliis, qui analogiam quamdam cum noſtro habere videntur, variis remediis fruſtra adhibitis, opem inſignem tulerunt. In morbis enim omnibus, ubi ſtimulandum Vitale Principium, ac ubi ſimul reſolvendum ſit, non infimum locum inter remedia Cantharides obtinent. Cl. R. Mead experientia doctus in lepra efficacius nullum exiſtere remedium, refert (*i*). Sed & in aliis cutaneis morbis promptum ſeſe monſtravit medicamen, quod adhuc nuper laudavit ſupra nominatus Smyth (*k*). Cumque experientia docuerit, earum acrimoniam, ac turbas, quas hinc quandoque in viſceribus uropoieticis excitant, ad-

(*i*) *Med. Sacra.*
(*k*) Loc. cit.

adjecta Camphora mitigari, ſatis tuto hoc medicamentum adminiſtrari poſſe, autumo, modo ab exigua doſi incipiatur. De modo, quo Cantharides agant, utrum ſanguinem condenſent, an reſolvant, hic non eſt diſputandi locus (*l*): Sufficit indicaſſe, forſan eas in noſtro morbo cum fructu adhiberi poſſe.

Sed ſunt præter hæc innocua quædam medicamenta, quæ attentionem in curanda Pelagra merere videntur. Viola Tricolor, quam cl. Strack in cruſta lactea tantopere laudat (*m*), poſtea ſæpius in uſum vocata, diligentiusque examinata in plerisque aliis cutaneis morbis inſignem opem præſtitit, ac pertinaciſſima profligavit exanthemata, ut plurimis obſervationibus in egregia ſua diſſertatione docuit Aug. Haaſe (*n*). Quis innocuum tale remedium in diro morbo non ten-

(*l*) Pro utraque opinione experimenta adhuc certiora deſiderari videntur, nec facile cum Burſerio (*Inſtit. Med. Pract.* Lipſ. 1787. T. I. pag. 66.) riſum & ſtomachum movere crederem, qui pro condenſatione demicant.

(*m*) *De Cruſta Lactea* Francofurti 1779.

(*n*) *Viola Tricolor* Erlang. 1782.

tentaret? Antiſcorbutica efficaciora tentari quoque merentur: quo etiam pertinet Galii Aparines ſuccus, qui, licet non multum hodie adhibeatur, diu tamen à Medicis inter remedia, quæ cutis morbos ſanant, recenſitus fuit, nec inertem eſſe hanc plantam, vel inde concludi poteſt, quod non ſecus ac Rubia oſſa tingere valeat, ut à Cl. Guettardo jam diu demonſtratum fuit (*o*): ſed nuper Joh. Edwards (*p*) eam penitus oblivioni eripuit, dum inter antiſcorbutica remedia hoc primarium locum obtinere aſſerit. Superius quidem Scorbutum & Pelagram toto cœlo differre, & antiſcorbutica Pelagroſorum Scorbutum ſanare intacta Pelagra indicavi; nolim tamen, inde quis concludat, omnia remedia ideo in hac rejicienda, quoniam Scorbutum ſanant. Quot morbis non medetur Mercurius à Siphylide maxime

(*o*) *Hiſtoire de l'Academie de Sciences.* Année 1746. pag. 98.

(*p*) *A Short Treatiſe on the plant called Gooſe-graſs. or Clivers and its efficacy in the cure of the moſt inveterated ſcurvy* Lond. 1784.

me diſtantibus? Et licet quoque antiſcorbutica Pelagram nihil emendent, tamen minime negligenda videntur, ut complicatio Scorbuti cum noſtro morbo inhibeatur. Poſſem adhuc plura enarrare medicamina, quæ in variis morbis, quibus cum Pelagra affinitas, aut quædam ſaltem ſimilitudo eſſe videtur, mira præſtitere, verum ne nauſeam lectori creëm; de ſimilibus pharmaceuticis remediis tacebo. Sed ſunt adhuc alia in noſtro morbo, ni fallor, minime negligenda; quo primum pertinet Peregrinatio: nolim hic intelligi recentiorum peregrinationes per aëra, quas nuper in variis morbis propoſuit Lud. Leulier Duché (*q*); ſed eam, cujus efficacia in morbis longis jam olim Hippocrati innotuit (*r*), priſcis temporibus maxime familiarem, de qua egregiam diſſertationem olim conſcripſit celeberrimus F. Hoffmann (*s*). Quid enim

(*q*) *Tentamen Medicum de aëroſtatum uſu Medicinæ applicando* Monſpel. 1784.

(*r*) *Epidem.* 6to. Foëſ. pag. 1185. & Aph. 46. Sect. 2. Foëſ. pag. 1246.

(*s*) *De Peregrinationibus inſtituendis ſanitatis cauſa* vid. ejus oper. omn. Genev. impreſſ. T. 5. pag. 320.

enim in morbis utilius eſſe poſſit, quam cauſas vitare: cum autem Pelagra morbus ſit endemius, ideoque cauſæ, quæ eam inducunt, videantur in ipſo hoc Ducatu reſidere, evitari nullo modo melius poſſunt, quam loci mutatione, & miror ſane, de hac nondum magis fuiſſe cogitatum in ſanando diro hoc morbo. Nolim tamen peregrinatione ægris certam promittere ſanitatem, forte cauſa morbi jam intus ſuſcepta in aliis quoque regionibus altius ſerpit, ac exitialis tandem evadit, non ſecus ac Lepra in calidis Americæ plagis ſuſcepta hominem in Europam reverſum non deſeruit (*t*). Minori tamen aliorum periculo ſuſcipi peregrinatio poteſt in noſtro morbo, cum hucusque nullum habeatur exemplum Pelagræ contagio propagatæ.

Præterea Electricitatis vis, quæ toties in morbis graviſſimis mira præſtitit, ut hodie innumeris fere Auctoribus confirmatur, in Pelagro quoque experiri ſummopere meretur, licet anno

1785,

(*t*) Vid. Cl. Hahn in *præf.* ad Schillingii *de Lepra commentat.* Lugd. Bat. & Ultraj. 1778. pag. 25.

1785, quo in hiſce regionibus verſabar, ut mihi perſuaſit cl. Stranchi, nondum tentata fuerit. Idem valet de vi Magnetica (*u*), non quidem illa Meſmeriana, ſed vera, de qua tamen minus ſperandum videtur.

In ſecundo Pelagræ ſtadio, ubi ægri mœrent, torpent, ac languentes Melancholici absque omni occupatione otioſi ſedent, forte non fruſtra Scabiei inoculatio inſtitueretur; etenim Scabiem longiſſimis ac ſimul pertinaciſſimis morbis ſupervenientem eos haud raro ſanare, ſatis ſuperque notum eſt. Et jam Boerhaavius in Melancholicis ſanationem ſperavit, ſi Scabies fœda, aliquando Elephantiaſin æmulans ſuperveniat (*v*); & Ill. van Swieten, ſe talem caſum etiam in homine per plures annos melancholico vidiſſe, teſtatur (*w*). Sed præ reliquis hanc rem illuſtrat Sutor ille melancholicus, qui ad omnia fere immobilis, pali adinſtar lecto inſidebat, & interroga-

(*u*) Vid. præ reliquis J. D. Reichel *de Magnetismo in corpore humano* reſp. Chr. Ludwig. Lipſ. 1772.

(*v*) Aphor. 1110.

(*w*) In *comm. ad hunc aphor.* T. 3. pag. 508.

gatus ne verbulo quidem reſpondebat, à fortiſſimis veſicatoriis ne minimum afficiebatur, hunc ſola Scabici inoculatione (*) reſtituit vir cl. Mutzell, ita quidem, ut elapſis tribus ſeptimanis Noſocomium relinqueret (*x*). Nullus dubito, quin quisque, qui melancholicos Pelagroſos mecum comtempletur, ac cum iſto juvene comparet, mox idem adhiberi remedium ſuadeat.

Utrum Melancholia hæc Pelagroſorum infarctum inteſtinorum comitem habeat, utrum adeoque clysmata reſolventia (Viſceral-cliſtirn) à cl. Joh. Kämpf tantopere laudata (*y*) cum fructu hic adhiberi poſſint, di-

(*) In methodum, qua in inoculatione uſus eſt cl. Muttzel invehent absque dubio illi, qui Wichmanni opinionem amplectuntur: & non terminabuntur de cauſa ſcabiëi rixæ, donec Medici, duplicem exiſtere ſcabiëi ſpeciem ſibi ſimillimam, perſpicient. Qua de re forte plura alia occaſione dicam.

(*x*) Caſum hunc deſcripſit, ac ratiocinio illuſtravit J. Ulr. Toggenburger in ſua diſſ. inaug. Argent. 1760, quam Diſſ. cl. Sandifort in ſuo *Theſauro Diſſ.* T. 1. pag. 115. recudi curavit.

(*y*) Abhandlung von einer neuen Methode die hartnäckigſten Krankheiten die ihren ſitz im unterleibe haben, beſonders die Hypochondrie zu heilen, Deſſau 1784. cujus libri

dicere non auſim? Sectio cadaverum, ac canalis inteſtinorum curioſior ſpeculatio, quæ ſæpius in cadaveribus negligitur, brevi rem extra dubium ponere valerent.

In deſcriptione hujus morbi ſupra indicavi Pelagroſos in ſtatu maniaco inexplebili, ut ſubmergantur, deſiderio, incontinenter ferri: cum autem prudens Medicus, præcipue, dum morbi cauſam ignoret, deſideria ægrorum utut incongrua videantur, diligenter ſpeculari, eaque non niſi bene perpenſa abnuere debeat; merito me hic interrogare autumo: annon, Natura quaſi indigitante, ſi vires ægri id permittant, ſubmerſiones in frigidam inſtitui poſſint? præcipue, cum præclarum ſubmerſionis effectum in maniacis plures celeberrimi Medici, ſe obſervaſſe, teſtentur; & Boerhaavius ipſe de maniacorum cura differens inquit: *Præcipitatio in mare, ſubmerſio in eo continuata, quamdiu ferri poteſt, princeps remedium eſt*

libri nuper editio nova emendataque, ac verſio quoque Belgica prodiit.

eſt (*z*). Attamen ſæpiſſime in Pelagroſis ob nimiam debilitatem adhiberi nequit.

Ad medicationes quod attinet crudeliores, ut ſunt amputatio membri, in quo malum ſe primo manifeſtat, in Elephantiaſi aliquoties peſſimo eventu adhibita (*a*), aut caſtratio in curam Leproſorum olim deprædicata, ac ad præcavendam rabiem canum nuper propoſita, nullum Medicum adeo temerarium fore arbitror, ut ea in noſtro morbo tentet.

Hæc de remediis, quæ meo judicio in Pelagroſis tentari poſſent, dicta ſufficiant: forte nimium hiſce inhæſi. Supereſt, ut quædam videamus de iis, quæ hinc inde adhibita fuerunt. In Aſturia femina quædam Plebeja in delirio morbi illius *mal de la roſa* dicti, inſignem quantitatem butyri vaccini devoravit, & hoc ſolo curata fertur, referente cl. Thieri: utrum autem poſtea ulterius experimenta cum pinguedine & butyro inſtituta ſint, ignoro. Idem cl. Thieri curavit feminam

(*z*) *Aphor*. 1123.
(*a*) Schilling *de Lepra* pag. 19.

nam decem aut duodecim annos hoc morbo laborantem, & ſanationis ſpe deſtitutam duorum menſium ſpatio Æthiope minerali, Antimonio crudo, & Croco Martis immixtis balſamicis & purgantibus, apto regimine, & ptiſanis ſimul adhibitis. Hæc cl. Sagar induxiſſe videntur, ut ajat de Lepra Aſturienſi: *juvat mercurius*, *æthiops mineralis*, *antimonium*, *crocus martis*, *lac*, *butyrum*, *purgantia*. Hæc utrum in Lepra Aſturienſi omnia proſint, cum morbum non viderim, haud edicam, ad Pelagram quod attinet, non omnia æque tuta forent. De Purgantibus jam ſupra dictum fuit. Mercurialia autem vario modo, variaque forma ſe ſæpius in hoc morbo adhibuiſſe, narravit mihi cl. Stranchi, aſt nunquam ſine damno, ideoque ea ex remediorum in Pelagra applicandorum numero jam dudum proſcripſiſſe. Idem de Opio tulit judicium, quoties enim parca doſi adhibebatur, effectum plane nullum exſerebat; ſi majori doſi adhibitum fuit, aperte ſemper nocuit. Attamen, ut vera fatear, Opium è Pelagroſorum Pharmacia exulare non penitus

poſſe mihi videtur; non quidem, acſi in curationem aliquid conferat, ſed ut palliativum. Ad curandam Pelagroſorum maniam fruſtra adhibetur, cum in aliis maniæ ſpeciebus à præclariſſimis viris adhibitum curam ſæpe abſolverit; ſic quoque in convulſionibus, quæ tam enormes in hoc morbo obſervantur, parum ab Opio ſperari poſſe, arbitrantur; verum in diarrhœa colliquativa noſtris ægrotis adeo funeſta, uſus Opii negligi non poſſe videtur, præcipue ſi quantitate non adeo magna in anum injiceretur. Hac enim methodo adminiſtratum colliquativam hecticorum diarrhœam ſæpe diminuiſſe, vidit cl. Cotunni (*b*), quam auxerat copia major deglutita. Sequitur adhuc aliud remedium à cl. Frapolli in Pelagra ſummopere laudatum (*c*) aqua nempe Thædæ ad uncias circiter VIII bis de die epota, à qua in confirmata etiam Pelagra curam ſperavit. Utrum adhuc cum fructu adhibeatur, ignoro, ne nomen qui-

(*b*) De *Iſchiade Nervoſa* Neap. 1764. Vid. in Cl. Sandiſort *Theſauro Diſſ.* Tom. 2. pag. 437.

(*c*) Lib. cit. pag. 30.

quidem in Noſocomiis Mediolani, Lignani &c. audivi, & cum Frapolli tractatum poſtea demum legere mihi contigerit, de hac Medicos interrogare in mentem non veniebat.

Finem nunc tractatationi imponere poſſem, verum cum jam nominatus Frapolli duas morborum hiſtorias adnexerit, in quibus methodum tradidit, qua confirmatam Pelagram funditus curavit, non ingratum Lectori fore, arbitror, ſi eas verbotenus hic tranſcribam, præcipue, cum Frapolli libellus raro in noſtris Regionibus inveniatur. Prima Hiſtoria hæc eſt: *Martha Borſanti loci Prignanæ annorum 30 circiter quatuor feliciter ennixa fœtus, temperamenti ſanguineo-lymphatici, habitus corporis mediocris, tribus ab hinc annis, neglecta jam pridem initiata Pelagra, incidit in confirmatum morbum. Ægram hanc curandam adivi in Noſocomio die prima Auguſti præſentis anni. Explorata imi ventris viſcera inveni ſana, pulſus erat valde debilis, ſed nulla febris, deërat quoque alvi fluxus. Vertigines aliaque capitis mala jam diu patiebatur, cutisque in*

dorſo manuum præcipue & pedum calloſa; attonita tunc videbatur mulier, non parum emaciata, viribusque deſtituta adeo, ut pedibus minime conſiſteret. Oris amaritiem, ſummamque inappetentiam accuſabat, linguaque albam ſuperficiem præferebat. Leni igitur eccoprotico ægrotam purgavi ex flor. Caſſ., & pill. Succin. Crat. deſumpto. Poſt ad triduum omni mane lactis ſerum tartarizatum exhibui, mixturas deinde corroborantes ex aq. Artemiſ. Meliſſ. tot. Citr. ana unc ij. *confect. alcherm.* ℥j. *Liq. c. c. ſuccin.* ℈ ſem. *per diem aſſumendas præſcripſi. Hiſce peractis Balneo pelagroſam tradidi, ſed malo omine, Balnea etenim tollerare non potuit ægra virium defectu. Quamobrem extrinſece univerſales corporis frictiones, extremitatum maxime, fomenta affectarum partium ex Decoct. emollient., aliquando cucurbitulas, ſemel hirudines temporibus admovere juſſi, intus vero aquam Thædæ ad* ℥viij. *bis quotidie hauriendam præbui, usque ad novum monitum. Aqua Thædæ uſa eſt patiens ad duodecim dies, miro quidem quidem juvamine, vires enim ſummopere*

re-

recuperavit. Cum vero hiſce remediis alvus plus, quam par eſt, ſtyptica eſſet, Eccoproticum denuo propinavi die vigeſima quinta ejusdem menſis, idemque vigeſima ſeptima reiteravi proſpero eventu, continuatis interim frictionibus. Poſt hæc, convaleſcente ægra, lautiorem diætam, meraciusque vinum ad unc vj. *quotidie exhibui, exceptis carnibus, quæ nunquam conveniunt in morbis impeditæ tranſpirationis. Interea cœpit Mulier hilaris eſſe, corpus enutriri, ſanusque color in facie efflorere, e lectulo ſurgere, ambulare, in omnibus bene ſe habere, lætaque tandem domum petiit die undecima ſeptembris.* Altera Hiſtoria hæc eſt: *Ex ordine venerandi vigilantiſſimique capituli Noſocomii majoris mihi tradita eſt, ut ei operam præſtarem, Franciſca Cajellina loci Vergiati, die tertia Auguſti currentis anni. Fœmina hæc ætatis circiter annorum quinquaginta, temperamenti atrabilioſi, validi, carnoſique Corporis habitus, ſpreta jam diu initiata Pelagra, devenit hoc anno in confirmatam ægritudinem. Eadem fere enarvit Patiens morbi ſymptomata, ac Martha Bon-*

ſan-

ſanti; pulſus tantum tardus erat, nec adeo debilis, viresque in reliquo corpore conſtantiores, in extremitatibus nullæ. Purgavi & hanc conſueto medicamine. Poſt aliquot dies ſumendum exhibui decoct. Cephalic. cum Tinct. Succin., dein ingreſſa eſt Balneum ægra ad dies quindecim. Hiſce confectis mæſtam adhuc fœminam eſſe, nec ſatis viribus pollere obſervavi. Quamobrem frictiones univerſales, ſæpe cucurbitulas adhiberi, ſemel hirudines temporibus admoveri, nec non veſicatorium occipiti applicari præſcripſi, atque ex hoc potiſſimè plurimum juvaminis. Aquam Thædæ ad aliquot dies ſumpſit ægra, corroborantes dein mixturas; cumque in dies mulier convaleſceret, leniorem diætam permiſi, tandemque & iſta abiit incolumis. Pertinacior autem fuit in hac fœmina morbus ex peſſimo temperamento, uti ſuperius adnotavi. Adnectit demum, ſe adhuc plures referre poſſe ægros eadem fere methodo omnes curatos. Verum ſi adeo certa eſſet hæc methodus, non tantum à Pelagra periculum metuendum foret, ac à Medicis Mediolanenſibus minime negli-

gligeretur. Ideoque aut malignior hodie morbus eſt, aut Frapolli nimium à ſua methodo ſperavit.

De Prophylaxi Pelagræ pauca differenda ſuperſunt. Frapolli dum ex inſolatione ſola omnem morbi cauſam derivat; facile quoque remédium prophylacticum reperire potuit: effugiant nempe vernali tempore ſolares radios. Quod autem cum ruſticis impoſſibile ſit, tegendum corpus omni, quo fieri poteſt, modo ſuadet. Galerum geſtiant agricolæ palearem valde latum, crura caligis, manus tegant chiroticis, abluant ſæpius corpus. Verum cum ſupra, ni fallor, ſatis demonſtraverim, hypotheticam eſſe hanc cauſam, ac Inſolationem ad producendum dirum hunc morbum minime ſufficere; cadit quoque hæc prophylaxeos Doctrina, nec aliam ſubſtituere hactenus, quo cauſæ morbi adhuc latent, licet. Ideoque ſic Pelagræ deſcriptionem ad finem perduco. An autem felici aut infeliciori conatu hunc laborem ſuſceperim, tibi L. B. judicandum relinquo.

FINIS.